

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371)7388624 ♦ fakss (+371)7388634 ♦ e-pasts: tpkc@apollo.lv
Rīgā

AS „Hansabanka”
Reģ. Nr.40003074764
Balasta dambī 1a
Rīgā, LV – 1048

(...)

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem
līguma noteikumiem

2007.gada 13.aprīlī

Nr.25-lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2006.gada 14.decembrī saņemts (...) 2006.gada 12.decembra iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) ar lūgumu atzīt starp (...) un A/S „Hansabanka” (turpmāk – *Banka*) 2006.gada 16.oktobra Kredītlīnijas līguma (...) (turpmāk – *Kredītlīnijas līgums*) 4.3.apakšpunktu un 2006.gada 16.oktobra Hipotēkas līguma (...) (turpmāk – *Hipotēkas līgums*) 1.2.apakšpunktu.

PTAC, izskatot lietā esošos materiālus, **konstatē**:

1. 2006.gada 16.oktobrī Rīgā, AS „Hansabanka” Elizabetes filiālē starp (...) un Banku tika noslēgts *Kredītlīnijas līgums* un *Hipotēkas līgums*.

2. *Kredītlīnijas līguma* 4.3.apakšpunkts paredz, ka „Par kredītlīnijas līdzekļu neizmantošanu kredītlīnijas darbības termiņa ietvaros jāmaksā 1,5% (viens komats pieci procenti) gadā”. *Hipotēkas līguma* 1.2.punktā noteikts, ka „Ar ķīlu nodrošināto prasījumu maksimālā summa ir LVL 8.463,-, kas sastāv no (...) par kredītlīnijas līdzekļu neizmantošanu – 1,5% (viens komats pieci procenti) gadā (...)”.

3. (...) *Iesniegumā* norādīts, ka ar līgumiem (...) iepazīnās pirms pašas parakstīšanas. Tāpat (...) *Iesniegumā* norādīts, ka „Līguma parakstīšanas laikā norādīju, ka nepiekrīstu maksāt vienlaicīgi procentus gan no summas daļas, kuru izmantoju, gan no summas daļas, kuru neizmantoju. Taču, saņemot burtisku paskaidrojumu, man pietiek „apgrozīt” vienu eiro no piešķirtās kredītlīnijas, lai minētais līguma punkts neiestātos, parakstīju Kredītlīnijas līgumu un Hipotēkas līgumu. Līgumi tika parakstīti bez jebkādiem labojumiem to tekstos”.

4. 6.gada 30.oktobrī (...) saņēma no *Bankas* apstiprinājumu, ka kredītlīnijas summa ir pieejama.

5. (...) *Iesniegumā* apgalvo, ka „Tā kā radās šaubas par procentu maksājumiem, 2006.gada 3.novembrī uzrakstīju e-pasta vēstuli ar lūgumu izskaidrot, vai līgumā noteiktā procentu likme 1,5% tomēr būs maksājama arī gadījumā, ja es izmantoju

kredītliņiju, proti, visu līguma darbības termiņu par kredītliņijas daļu, kuru, kuru es neizmantoju”.

6. *Bankas* 2006.gada 3.novembra atbildes e-pasta vēstulē tika paskaidrots, ka par kredītliņiju (...) būs jāmaksā vienlaicīgi divas procentu likmes – par izmantojamo un par neizmantojamo aizdevuma daļu. Vienlaicīgi tika norādīts, ka gadījumā, ja līguma noteikumi nebija pietiekami labi izskaidroti, līgumi joprojām pastāv, un abas puses ir apstiprinājušas tos ar parakstiem.

7. (...) *Iesniegumā* arī norādījis, ka „*Nav taisnīgi maksāt procentus par naudas līdzekļiem, kuri netiek izmantoti, ņemot vērā to, ka jau bez procentiem par kredītliņijas izmantošanu banka saņem komisiju par kredītliņijas noformēšanu. Tāpat Iesniegumā minēts, ka „Bankas pienākums ir nodrošināt, lai klientam pareizi tiek izskaidroti visi līguma nosacījumi un tie būtu izprotami viennozīmīgi. It īpaši tas attiecas uz līguma noteikumiem, kuri pasliktina klienta stāvokli”.*

8. *Iesniegumā* (...) apgalvo, ka līgumi tika sastādīti iepriekš, ar tiem varēja iepazīties tikai pirms pašas parakstīšanas, līgumu saturu nevarēja ietekmēt, par ko liecina apstākļi, ka pēc pārrunām līgumu tekstos nebija izdarītas nekādas izmaiņas, *Banka* nenodrošināja līgumu noteikumu apspriešanu pienācīgā līmenī, kas, klientam rodoties nepareizai un nepilnīgai izpratnei, noveda pie līgumu parakstīšanas.

9. Ņemot vērā (...) *Iesniegumā* minēto, *PTAC* 2006.gada 19.decembrī nosūtīja *Bankai* vēstuli Nr.8-05/8184-H-1701, kurā pieprasīja *Bankai* sniegt rakstveida skaidrojumu par *Iesniegumā* minēto, sniegt skaidrojumu par *Kredītliņijas līguma* un *Hipotēkas līguma* noteikumu atbilstību *PTAL*, kā arī sniegt informāciju par to, vai tādi paši līgumu ir noslēgti un tiek piedāvāti arī citiem patērētājiem.

10. 2007.gada 9.janvārī *PTAC* saņēma *Bankas* 2007.gada 5.janvāra atbildes vēstule Nr.36LG00-003A (turpmāk – *Paskaidrojums*), kurā norādīts:

1) Tā kā pēc (...) vārdiem *Bankas* darbinieks sniedzis viņam nepareizu skaidrojumu procentu aprēķināšanas kārtībai, tā bijusi mutiska saruna un apstiprinājuma (...) teiktajam, *Bankai* nav pārlicības, ka *Bankas* darbinieks būtu sniedzis nepareizu skaidrojumu. Acīmredzot (...) nav pilnīgi sapratis vai ir pārpratis darbinieka sacīto;

2) *Banka* nekādā veidā „nepiespiež” klientu parakstīt līgumus, nepielieto vardarbību vai viltu. Ja klients uzskata, ka viņam ir nepieciešams laiks, lai iepazītos ar līgumu, klients to var darīt, cik vien ilgi vēlas – paņemot līguma projektu un izstudējot. Klientiem pašiem ir jāuzņemas atbildība par to, ko viņi paraksta un nav pieļaujama situācija, kad klients steigā paraksta līgumu, jo vēlas ātri saņemt naudu, bet pēc tam apgalvo, ka nav neko sapratis un tāpēc viņam uzņemtā saistība nav jāpilda;

3) Ne no (...) *Iesnieguma*, ne no *Iesniegumam* pievienotajām e-pasta izdrukām, kas sūtītas jau pēc līguma parakstīšanas, neizriet, ka (...) gribējis pirms līguma parakstīšanas līgumā mainīt kādus punktus;

4) (...) *Iesniegumā* *PTAC* izteicis lūgumu atzīt par spēkā neesošiem *Kredītliņijas līguma* 4.3.apakšpunktu un *Hipotēkas līguma* 1.2.punktu, taču nav apstrīdējis šķērējtiesas līguma spēkā esamību un citus *Kredītliņijas līguma* noteikumus, kas nozīmē, ka tie viņam ir pieņemami. *PTAC* nav tiesību izlemt (...) vietā, vai līguma punkts, par ko viņš vienojies ar *Banku*, paliek spēkā vai nē. Tādējādi tiek pārkāpts *Civillikuma* princips par to, ka pie tiesiska darījumi būtības pieder visu tā dalībnieku saskaņīgs gribas izteikums (*Civillikuma* 1427.pants);

5) *Bankai* nav pienākuma slēgt līgumu tieši tādā redakcijā, kādā to vēlas klients, jo saskaņā ar *Civillikuma* 1427.pantu divpusējā darījumā vajadzīgs visu tā dalībnieku

saskanīgs gribas izteikums. (...) *Kredītlinijas līgumu* un *Hipotēkas līgumu* parakstīja, tātad pauda savu gribu pildīt līguma noteikumus.

11. 2007.gada 14.februārī *PTAC* nosūtīja Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (turpmāk – *Komisija*) vēstuli Nr.21-04/1225 ar līgumu sniegt viedokli par to:

1) kāds ir pamatojums *Kredītlinijas līguma* 4.3.punktā un *Hipotēkas līguma* 1.2.punktā noteiktajam, ka *Banka* pieprasa maksu par kredītlinijas līdzekļu neizmantošanu un vai tas ir pieļaujams;

2) kādi zaudējumi *Bankai* varētu rasties sakarā ar kredītlinijas līdzekļu neizmantošanu.

12. 2007.gada 14.februārī *PTAC* nosūtīja *Bankai* vēstuli Nr.21-04/1227, kurā atkārtoti aicināja *Banku* iesniegt *PTAC* rakstisku skaidrojumu par *Hipotēkas līguma* 1.2.punktā iekļautā līgumsoda atbilstību *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punkta noteikumiem, kā arī sniegt skaidrojumu par *Hipotēkas līguma* 1.2.apakšpunktu un paredzētā līgumsoda ekonomisko pamatojumu, izvērtējot arī līgumsoda taisnīgumu.

13. 2007.gada 23.februārī *PTAC* saņemta *Komisijas* 2007.gada 20.februāra atbildes vēstule Nr.04.02.19/592, kurā norādīts, ka:

1) *Komisijai* ar likumu nav deleģētas tiesības iejaukties kredītiestādes un tās klienta savstarpējās civiltiesiskajās attiecībās – *Komisija* nerisina kredītiestādes un tās klientu savstarpējos civiltiesiskos strīdus, neizskata iesniegumus par patērētāju tiesību pārkāpumiem, nesniedz palīdzību patērētājiem konfliktu risināšanā ar pakalpojumu sniedzējiem, kā arī neveic ekspertīzes;

2) *Bankas* vēlme par rezervētajiem, bet kredītņēmējam vēl neizsniegtajiem naudas līdzekļiem prasīt procentus, vērtējot to tikai no *bankas* darbības risku pārvaldīšanas viedokļa, ir pamatota, jo *banka* aizdod naudas līdzekļus, kurus tā pati ir aizņēmusies un par kuru lietošanu tai ir jāmaksā procenti. Turklāt *bankas* iespējas kredītlinijā piešķirtos naudas līdzekļus izmantot citiem mērķiem ir apgrūtinātas, jo kredītņēmējs var lūgt *banku* jebkurā brīdī tos izmaksāt;

3) zaudējumu apmēru, kāds varētu rasties *bankai* sakarā ar kredītlinijā piešķirto naudas līdzekļu neizmantošanu, nepārprotami un pilnīgi precīzi nevar noteikt, taču tas, varētu būt samērojams ar pielīgto procentu summas apmēru par naudas līdzekļu izmantošanu vai iespējamo ieguvumu, ja *banka* neizmantotos naudas līdzekļus ieguldītu citā projektā (finansu instrumentos).

14. 2007.gada 1.martā *PTAC* saņemta *Bankas* 2007.gada 27.februāra atbildes vēstule Nr.36LG00-047A, kurā norādīts, ka *Banka* ir sniegusi atbildes uz *PTAC* uzdotajiem jautājumiem, t.sk., uz jautājumu par starp (...) un *Banku* noslēgtā *Kredītlinijas līguma* 4.3. un 14.2.punktu.

Izskatot lietā esošos materiālus, *PTAC* secina, ka (...) (turpmāk – *Patērētājs*) ir uzskatāms par patērētāju *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 1.panta 3.punkta izpratnē un *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē *Banka* ir uzskatāma par pakalpojuma sniedzēju, līdz ar to noslēgtajiem *Kredītlinijas līgumam* un *Hipotēkas līgumam* ir jāatbilst patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Tādējādi, ņemot vērā to, ka *Iesniegumā* ir sniegta informācija par netaisnīga līguma noteikuma ietveršanu starp *Patērētāju* un *Banku* noslēgtajos *Kredītlinijas līgumā* un *Hipotēkas līgumu* un lūgts atzīt *Kredītlinijas līguma* 4.3.apakšpunktu un *Hipotēkas līguma* 1.2.punktu par spēkā neesošiem, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punkta noteikumos paredzēto *PTAC* pienākumu uzraudzīt patērētāju tiesību ievērošanu līgumos, kurus patērētājs slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem un

pakalpojumu sniedzējiem, PTAC ir izvērtējis Kredītlīnijas līguma 4.3., 10.5., 14.2., 17.punktu un Hipotēkas līguma 1.2., 7.5.punktu atbilstību PTAL prasībām:

1. Saskaņā ar PTAL 3.panta 2.punkta noteikumiem „patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi”. Savukārt saskaņā ar PTAL 6.panta pirmo daļu „ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādas līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem”. PTAL 6.panta ceturtajā daļā noteikts, ka „novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus”.

2. Lai konstatētu, vai attiecīgais līguma noteikums ir apspriests, ir jāņem vērā PTAL 6.panta piektajā un septītajā daļā noteiktais. Saskaņā ar PTAL 6.panta piektajā daļā teikto „līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus”. Arī Eiropas Kopienas 1993.gada 5.aprīļa direktīvas Nr. 93/13/ECC Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos (kuras normas ir iekļautas PTAL) 3.panta otrajā daļā teikts, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā.

Savukārt PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to **pierādīt**”. PTAC norāda, ka PTAL izpratnē pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu (skat. Zadraks G. Netaisnīgu noteikumu direktīvas reforma. Likums un Tiesības, 2005., 4).

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji, savstarpēji apspriežoties (savstarpēji apmainoties viedokļiem), ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu atsevišķi nepierāda, ka tā konkrētajā gadījumā ir notikusi (skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu). Ja apspriešana ir formāla (piemēram, personas paraksts līgumā), tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu PTAL izpratnē.

Konkrētajā gadījumā Banka PTAC nav iesniegusi pierādījumus faktam, ka Kredītlīnijas līguma un Hipotēkas līguma noteikumi ir tikuši ar Patērētāju apspriesti. PTAC norāda, ka saskaņā ar PTAL 6.panta sestās daļas noteikumiem, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Vienlaicīgi PTAC norāda, ka PTAL regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāju intereses. PTAL 6.panta trešā daļa nosaka, ka „līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām

rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam”.

Tāpat PTAC norāda uz pretrunām Bankas Paskaidrojumā apgalvotajam, ka „Banka iepriekš sagatavo līgumu projektus. Bankas sekmīga darbība bez tipveida līgumu projektiem nebūtu iedomājama. Bankai nav pienākuma slēgt līgumu tieši tādā redakcijā, kādā to vēlas klients, jo saskaņā ar Civillikuma 1427.pantu divpusējā darījumā vajadzīgs visu tā dalībnieku saskanīgs gribas izteikums” un vienlaicīgi Paskaidrojumā apgalvotajam, ka „ne no (...) Iesnieguma, ne no Iesniegumam pievienotajām e-pasta izdrukām, kas sūtītas jau pēc līguma parakstīšanas, neizriet, ka (...) gribējis pirms līguma parakstīšanas līgumā mainīt kādus punktus”. Ja arī Patērētājs pirms Kredītlīnijas līguma un Hipotēkas līguma parakstīšanas būtu izteicis vēlmi mainīt kādus līguma punktus, PTAC nav pamata apgalvot, ka Banka šos Patērētāja iebildumus būtu ņēmusi vērā.

3. Kredītlīnijas līguma 4.3.punktā noteikts, ka „Par kredītlīnijas līdzekļu neizmantošanu kredītlīnijas darbības termiņa ietvaros jāmaksā 1,5% (viens komats pieci procenti) gadā”.

Arī Hipotēkas līguma **1.2.apakšpunkts** paredz, ka „ar ķīlu nodrošināto prasījumu maksimālā summa ir LVL 8.463,-, kas sastāv no (..) par kredītlīnijas līdzekļu neizmantošanu – 1,5% (viens komats pieci procenti) gadā (..)”.

Attiecībā uz Kredītlīnijas līguma 4.3.punktu Banka savā Paskaidrojumā norāda, ka kredītlīnijas līdzekļu neizmantošana nozīmē to kredītlīnijas līdzekļu neizmantošanu, kas ir pieejami līdz kredītlīnijas limitam. Tātad – ja netiek izmantots viss kredītlīnijas limits, tad aizņēmējam jāmaksā procenti par neizmantoto kredītlīnijas līdzekļu daļu par visu neizmantošanas laiku. Paskaidrojumā arī minēts, ka aizņēmējs kredītlīdzekļus līdz Kredītlīnijas līgumā noteiktajam limitam var izmantot jebkurā brīdī, tāpēc Bankai ir jārezervē tam nepieciešamie resursi. Banka resursus iegūst, aizņemoties no citām bankām vai pieņemot noguldījumus, kas rada Bankai zināmas izmaksas. Banka tirgū piedāvā šādu produktu – kredītlīniju ar nodrošinājumu, kas paredz noteiktu procentu likmi par izmantotajiem kredītlīdzekļiem un noteiktu procentu likmi par neizmantotajiem kredītlīdzekļiem. Šis procentu likmes arī veido konkrētā produkta cenu. Ja klientu neapmierina šāda produkta cena, klientam ir iespējams vai nu izvēlēties citu šīs pašas Bankas piedāvāto produktu vai izvēlēties citas bankas šādu vai citu produktu.

Komisijas 2007.gada 20.februāra vēstulē Nr.04.02.19/592 norādīts, ka „Bankas vēlme par rezervētajiem, bet kredītņēmējam vēl neizsniegtajiem naudas līdzekļiem prasīt procentus, vērtējot to tikai no bankas darbības risku pārvaldīšanas viedokļa, ir pamatota, jo banka aizdod naudas līdzekļus, kurus tā pati ir aizņēmusies un par kuru lietošanu tai ir jāmaksā procenti. Turklāt bankas iespējas kredītlīnijā piešķirtos naudas līdzekļus izmantot citiem mērķiem ir apgrūtinātas, jo kredītņēmējs var lūgt banku jebkurā brīdī tos izmaksāt”.

Izvērtējot iepriekš minēto, PTAC uzskata, ka Kredītlīnijas līguma 4.3.punkts un Hipotēkas līguma 1.2.punkts nav uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu, jo nav pretrunā ar PTAL noteikto.

4. Saskaņā ar Kredītlīnijas līguma 10.5.punktu „Aizņēmējs, brīdinot rakstiski ne mazāk kā vienu mēnesi iepriekš, ir tiesīgs pirms kredītlīnijas darbības termiņa izpildīt savas līgumsaistības un izbeigt šī līguma darbību. Pārcreditācijas gadījumā Aizņēmējs

maksā Aizdevējam komisiju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu un komisiju par izmaiņu noformēšanu saskaņā ar spēkā esošo AS „Hansabanka” cenrādi”.

Attiecībā uz Kredītlīnijas līguma 10.5.punktu Banka paskaidro, ka „Banka piedāvā fiziskām personām līgumu projektus, paredzot tajos pienākumu pārkreditācijas gadījumā aizņēmējam samaksāt komisiju par izmaiņu noformēšanu saskaņā ar spēkā esošo Bankas cenrādi”.

PTAC norāda, ka saskaņā ar PTAL 8.panta trešo daļu „Patērētājam ir tiesības izpildīt savas saistības pirms patērētāja kreditēšanas līgumā noteiktā termiņa. Šajā gadījumā viņam ir tiesības uz kopējo kredīta izmaksu taisnīgu samazināšanu”. Savukārt kopējo kredīta izmaksu taisnīgu samazinājumu reglamentē LR Ministru kabineta 1999.gada 13.jūnija noteikumi Nr.257 *Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu* (turpmāk – *Noteikumi*). *Noteikumu* 17.punktā noteikts, ka „Patērētāja pienākums ir maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laikposmu, līdz kuram patērētājs nokārto savas kredīta saistības”, savukārt 19.punkts paredz, ka „Kredīta devējam nav tiesību pieprasīt kompensāciju par kredīta saistību pildīšanu pirms noteiktā termiņa”. Vienlaicīgi PTAC norāda uz *Noteikumu* 11.5.punktā noteikto, ka „Kreditēšanas līgumā norāda nosacījumu, ka patērētājam ir tiesības uz taisnīgu kopējo kredīta izmaksu samazinājumu, ja viņš atmaksu veic pirms noteiktā termiņa”, kas *Kredītlīnijas līgumā* nav iekļauts. Ņemot vērā iepriekš minēto, PTAC norāda, ka *Kredītlīnijas līguma* 10.5.punkts daļā, kas paredz, ka „Pārkreditācijas gadījumā Aizņēmējs maksā Aizdevējam komisiju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu”, ir pretrunā *Noteikumu* 19.punktā noteiktajām prasībām, kas aizliedz kredīta devējam pieprasīt no patērētāja kompensāciju par kredīta saistību pildīšanu pirms noteiktā termiņa. Pamatojoties uz PTAL 6.panta pirmo daļu ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt patērētājiem tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, PTAL un citiem normatīvajiem aktiem. Līdz ar to *Kredītlīnijas līguma* 10.5.punkts daļā, kas paredz, ka „Pārkreditācijas gadījumā Aizņēmējs maksā Aizdevējam komisiju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu”, nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām un saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 1.punktu (kontekstā ar PTAL 5.panta otrās daļas 5.punktu) ir netaisnīgs līguma noteikums un atzīstams par spēkā neesošu.

5. Kredītlīnijas līguma 17.punktā un Hipotēkas līguma 7.5.punktā noteikts, ka „(..) Ja Puses nevar atrisināt strīdu sarunu ceļā, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu, spēkā neesamību, tiks izšķirts pēc prasītāja izvēles vai nu tiesā Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, vai nu Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesā (reģistrācijas Nr.40003746396), Rīgā, saskaņā ar šķīrējtiesas statūtiem, reglamentu un nolikumu „Par Latvijas Komerčbanku asociācijas šķīrējtiesas izdevumiem”, vai arī Latvijas Apvienotajā šķīrējtiesā (reģistrācijas Nr.50003761861), Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu. (..)”

Attiecībā uz Kredītlīnijas līguma 17.punktu un Hipotēkas līguma 7.5.punktu Banka paskaidro, ka strīdu pēc prasītāja izvēles var izšķirt LR tiesā vai šķīrējtiesā, tādējādi Bankas klientam tiek dota iespēja savas tiesības realizēt pēc savas izvēles. Paskaidrojumā Banka norāda, ka „Šķīrējtiesa ir starptautiski atzīts nevalstisks strīdu izskatīšanas institūts. Tiesības izskatīt strīdu šķīrējtiesā nostiprina Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas prasības. Konvencija nedod

pamatu uzskatīt šķīrējtiesu pašu par sevi par patērētāju intereses aizsarkošu un tām neatbilstošu. Šādu apsvērumu apstiprina arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa un LR Satversmes tiesa savā 2005.gada 17.janvāra spriedumā lietā Nr.2004-10-01”.

Banka savā Paskaidrojumā norāda uz PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktā noteikto, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz izskatīšanu tikai šķīrējtiesā”. Kredītlīnijas līguma 17.punktā un Hipotēkas līguma 7.5.punktā nav paredzēta strīdu izskatīšana tikai šķīrējtiesā, tādējādi Banka uzskata, ka netiek ierobežotas aizņēmēja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai LR tiesā. Bankas piedāvātā šķīrējtiesas klauzula paredz abām pusēm vienlīdzīgas tiesības izvēlēties vai nu vispārējās jurisdikcijas tiesu vai šķīrējtiesu, tādējādi tā atbilst PTAL 5.panta prasībām, un neviens šā panta otrajā daļā uzskaitītais līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības princips netiek pārkāpts.

Ar šādu aizliegumu PTAL ierobežo pašu patērētāju tiesības izvēlēties sev piemērotāko strīdu izšķiršanas kārtību. Gadījumā, ja likumdevējs būtu vēlējis pilnībā izslēgt šķīrējtiesu izmantošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos, tad likuma norma tiktu definēta savādāk, norādot, ka šķīrējtiesa vispār nav pieļaujama ar patērētājiem noslēgtajos līgumos.

Banka norāda, ka gadījumos, kad patērētājam ir pretenzijas pret pakalpojuma sniedzēju, viņam ir tiesības izvēlēties, kādā tiesā aizstāvēt savas intereses. Savukārt gadījumos, kad pakalpojumu sniedzējs ir izmantojis savas tiesības izskatīt strīdu šķīrējtiesā, patērētājs ir tiesīgs aizstāvēt savas likumā noteiktās tiesības un izmantot LR noteikto šķīrējtiesu darbības uzraudzības mehānismu – iebilst pret šķīrējtiesas sprieduma piespiedu izpildi, kā arī celt iebildumus par šķīrējtiesas darbību.

*Izvērtējot Kredītlīnijas līguma 17.punktā un Hipotēkas līguma 7.5.punktā ietvertu šķīrējtiesas klauzulu, PTAC norāda, ka saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu „par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā”. Profesors K.Torgāns ir norādījis, ka: „ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums” (K. Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos. Arī pastāvošā tiesu praksē (LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums Lietā Nr.C30 5190 03 SKA-59; Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 30.septembra spriedumā Lietā Nr. C 30519003 AA 490-05/5) ir atzīts, ka ar patērētāju noslēgtā līgumā šķīrējtiesas klauzula ir netaisnīgs līguma noteikums un līdz ar to atzīstams par spēkā neesošu.*

PTAC norāda, ka, paredzot strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā pēc prasītāja izvēles, tiek ierobežotas patērētāja tiesības griezties tiesā, ja šķīrējtiesā griežas Banka, un tā ir uzskatāma par netaisnīgu. PTAC secina, ka arī konkrētās šķīrējtiesas klauzulas sekas ir identiskas ar šķīrējtiesas klauzulas, kas pieļauj strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, sekām: prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un patērētājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tāda klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas

patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. Ņemot vērā iepriekš minēto, *Kredītlinijas līguma* 17.punktā un *Hipotēkas līguma* 7.5.punktā iekļautie līguma noteikumi ir netaisnīgi un atzīstami par spēkā neesošiem un *Kredītlinijas līgumā* un *Hipotēkas līgumā* būtu jāiekļauj noteikums patērētāju izvēles tiesības vērsties vispārējā jurisdikcijas tiesā.

Tāpat *PTAC* vērš uzmanību, ka „patērētājs” gan likumdošanā, gan arī tiesību doktrīnā tiek uzskatīts par “vājāko līgumslēdzējpusi”, kurai nepieciešama īpaša aizsardzība. Jāņem vērā tas, ka šķīrējtiesas procesa ietvaros patērētājam ir ierobežotākas iespējas sevi aizstāvēt – šķīrējtiesas nolēmums nav pārsūdzams, lēmums par izpildraksta izsniegšanu nav pārsūdzams, kā arī process ir daudz īsāks un parasti tas notiek saskaņā ar šķīrējtiesu reglamentu, kas paredzēts strīdu izskatīšanai starp divām vienlīdzīgām līgumslēdzējpusēm (komersantiem). Vienlaicīgi *PTAC* norāda uz Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 12.augusta spriedumā lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13) 14.1.punktā noteikto, ka „patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītājās] tiesību sargājošajās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē”. Savukārt Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumā norādīts, ka „Kaut arī vispārējās jurisdikcijas tiesa var neizniegt izpildrakstu par šķīrējtiesas spriedumu patērētāja tiesības skarošā jautājumā, tomēr patērētājam nav nekādu iespēju izvairīties no šķīrējtiesas procesa, ja Banka kā prasītājs izvēlas strīda izskatīšanu šķīrējtiesā un pieteicējs kaut kādu apstākļu dēļ nevēršas (nevar vērsties) un nesniedz iebildumus vispārējās jurisdikcijas tiesā”. Tādējādi tiesa ir apstiprinājusi, ka patērētājam būtu jāparedz lielākas priekšrocības attiecībā uz strīdu izskatīšanas iestādes izvēli: jādod iespēja patērētājam pašam izvēlēties strīdu izskatīšanas iestādi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktā noteikto, *PTAC* norāda, ka *Kredītlinijas līguma* 17.punkts un *Hipotēkas līguma* 7.5.punkts ir uzskatāmi par netaisnīgiem līguma noteikumiem un atzīstami par spēkā neesošiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar *PTAL* 1.panta 3.punktu un 4.punktu, 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.pantu, *Noteikumu* 11.5., 17. un 19.punktu un, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 4. un 6.punktu un astotās daļas 1.punktu, desmito daļu, *PTAC* **uzdod AS „Hansabanka”**:

- 1) pārtraukt pildīt netaisnīgo *Kredītlinijas līguma* 10.5.punktu daļā, kas paredz, ka „**Pārcreditācijas gadījumā Aizņēmējs maksā Aizdevējam komisiju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu**”, *Kredītlinijas līguma* 17.punkta un *Hipotēkas līguma* 7.5.punkta noteikumus, kurus Banka un patērētājs nav savstarpēji apsprieduši ar patērētājiem noslēgtajos līgumos;
- 2) mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas grozīt tāda paša satura līguma noteikumus kā *Kredītlinijas līguma* 10.5.punkta daļā, kas paredz, ka „**Pārcreditācijas gadījumā Aizņēmējs maksā Aizdevējam komisiju par aizdevuma pirmstermiņa atmaksu**”, 17.punktā un *Hipotēkas līguma* 7.5.punktā ietvertie līguma noteikumi patērētājiem piedāvātajos līguma projektos;
- 3) sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 2.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL*

- 25.panta desmitās daļas noteikumiem (t.sk., iesniedzot *PTAC* grozītos līgumu projektus);
- 4) noraida *Patērētāja* prasību par *Kredītlīnijas līguma* 4.3.punktu un *Hipotēkas līguma* 1.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošiem.

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu *Patērētāju tiesību aizsardzības centrā*, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157.

Direktores vietā
direktores vietniece

(paraksts)

B.Liepiņa

(zīmogs)

(..)

IZRAKSTS PAREIZS